

відповідно. [4]

Процеси формування і використання фінансового капіталу взаємопов'язані між собою і вони мають свою особливість в кожному підприємстві в залежності від його потреб та можливостей.

Висновки. В ринкових умовах господарювання кожне підприємство самостійно обирає

джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів. Вимогою, яку необхідно врахувати при формуванні фінансового капіталу є мінімізація вартості залучення капіталу та зростання ринкової вартості самого підприємства, та збільшення курсу його акцій на фондовому ринку.

Список використаної літератури:

1. Бланк И.А. Управление активами. – Киев: «Ника-Центр», 2000. – 720с.
2. Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. Управління капіталом підприємства: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2007. – 440 с.
3. Конспект лекцій та завдання для самостійної роботи з дисципліни «Управління капіталом» (для студентів заочної форми навчання спеціальності 7.050107 – «Економіка підприємства») / Авт. Торкатюк В.І., Пан М.П., Коненко В.В. та ін. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 152с.
4. Управління ресурсами підприємства: Навч. посіб./ Під ред. к.е.н. Ю.М. Воробйова і д.е.н. Б.І. Холлода. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.
5. Грідчина М. В. Корпоративні фінанси (зарубіжний досвід і вітчизняна практика): Навчальний посібник/ М. В. Грідчина. - К.: МАУП, 2002. - 232 с. - Библиогр.: с.225-229
6. Ефимов О.В. Анализ собственного капитала //Вопросы экономики, № 8, 1998 г.
7. Дранко О. Управление капиталом. //Финансовая газета, № 42, 1998 г.
8. Лемківський Л.М. Управління капіталом підприємства // Фінанси України, №7, 1997
9. Ляшенко Г.П. Управління капіталом підприємства: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. / Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України.- Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 346с.
10. Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку протягом I півріччя 2011 року (Електронний ресурс) / www.nssms.gov.ua / activities /annual

В статтє дається определение категории «финансовый капитал предприятия», рассматривается эволюция этого понятия. Указаны основные источники формирования финансовых ресурсов предприятий, а также проанализированы процессы формирования финансовых ресурсов на отечественных предприятиях.

The article explains the purpose of financial capital, the evolution of the concept of "financial capital" and methodological aspects of its formation, shows the main sources and the analysis of the formation of capital of domestic enterprises.

Рецензент: д.е.н., професор Є. В. Мішенін
Дата надходження до редакції: 28.02.2012 р.

УДК 368.5.332.33

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

І. Д. Самошкіна, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті досліджено стан страхування сільськогосподарських ризиків в Україні, виявлено основні причини гальмування його розвитку. Обґрунтовано необхідність системного підходу щодо вирішення проблем агрострахування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах ринкової економіки завжди існує ризик, який є передумовою виникнення страхових відносин. Сутність ризику і ступінь його імовірності визначають зміст і розміри наданого страхового захисту. Система страхування сільськогосподарських ризиків в Україні структурована таким чином, що послуги страхування сільськогосподарським товаровиробникам надають приватні страхові компанії, які в своїй діяльності орієнтовані на отримання прибутку. Сільськогосподарські ризики є системними, а це означає, що в бага-

тьох випадках застраховані ризики викликають збитки у великому сегменті страхувальників одночасно, що може призвести до великих страхових виплат, які перевищуватимуть зібрані премії. Страхування базується на принципі диверсифікації ризиків у страховому пулі. Коли ризики стають більш корельованими (менш диверсифікованими) механізм об'єднання їх у пул спрацьовує менш ефективно. Страхові компанії, незалежно від сфери, в якій вони працюють, часто передають свої ризики приватним перестраховикам або на ринки капіталу. Оскільки сільськогосподарсь-

кому виробництву внутрішньо притаманний високий ризик, приватні страхові компанії неохоче беруть участь у страхуванні сільськогосподарських ризиків за відсутності доступного і ефективного з погляду витрат ринку перестрахування, який би їх підтримував. На сьогодні, особливо актуальною є проблема вивчення діяльності страхових компаній України щодо страхування сільськогосподарських ризиків. Потребує подальшого дослідження різноманітність інструментів і технологій сільськогосподарського страхування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню проблем, пов'язаних з пошуком оптимальної моделі страхування сільськогосподарських ризиків присвятили наукові праці такі вчені як М. Дем'яненко [3], В.Грушко, С. Навроцький, В. Борисова, О. Гудзь [2], А.В. Криворучко [5], В.Л. Пластун [6] та інші. Проте, ряд проблем, пов'язаних з функціонуванням системи агрострахування, потребують додаткових досліджень.

Формування цілей статті. Метою статті є обґрунтування напрямів удосконалення страхування сільськогосподарських ризиків в Україні. виявлення основних проблем функціонування такого сегменту вітчизняного страхового ринку як агрострахування.

Виклад основного матеріалу. Аграрне страхування – один із найефективніших способів управління ризиками. Воно дозволяє найбільш доцільним чином поєднувати інтереси учасників ринку аграрного страхування та держави як сторони, першочерговим завданням якої є забезпечення стабільного економічного зростання, добробуту громадян та їх соціального захисту. Сучасний стан розвитку системи аграрного страхування диктує необхідність формування системного підходу до його розбудови, що передбачає визначення та законодавче оформлення форм взаємодії трьох головних учасників аграрного страхування сільськогосподарських виробників, страховиків та держави, вирішення проблеми державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників шляхом удосконалення системи страхування в сільському господарстві.

Сучасний стан розвитку аграрного страхування в Україні не відповідає його першочерговому завданню – бути ефективним механізмом управління ризиками в аграрному секторі та забезпечувати стабільність виробництва та доходів сільськогосподарських виробників [2]. Зокрема, характерними рисами сучасного стану

розвитку аграрного страхування є:

1) низький попит на страхування з боку сільськогосподарських виробників (низький відсоток участі у страхуванні, застосування страхування переважно не як методу управління ризиками підприємства, а як допоміжного заходу при отриманні банківського кредиту, недовіра сільськогосподарських виробників до страховиків);

2) недостатня пропозиція з боку страховиків

(мала частка сільськогосподарського страхування у портфелі страховиків, відсутність у портфелі страховиків асортименту страхових продуктів, які б відповідали потребам страхувальників, недовіра страховиків до сільськогосподарських виробників);

3) нереалізовані завдання держави щодо стабілізації виробництва та доходів у аграрному секторі економіки (час від часу постає питання про необхідність надання прямої державної допомоги у випадку настання катастрофічних збитків).

Станом на кінець 2011 року в Україні було зареєстровано 471 страхових компаній і тільки на ринку страхування сільськогосподарських культур при державній підтримці працювало 58 страхових компаній (12,4%).

Розвиток ринку страхування як складової ринку фінансових послуг неможливий без державного регулювання, і особливо це стосується аграрного сектора економіки. Крім того, розвиток сільського господарства в Україні – це питання державної ваги. Тому для гарантії економічної та продовольчої безпеки держави Законом України «Про страхування» [7] передбачено обов'язковість страхування врожаю сільськогосподарських культур. Згідно зі статтею 7 даного документа застрахувати свій урожай зобов'язані виробники сільськогосподарської продукції всіх форм власності, причому для державних підприємств ця вимога поширюється на врожай багаторічних насаджень і всіх сільськогосподарських культур, а для підприємств інших форм власності – лише на врожай зернових культур і цукрових буряків.

Однак компанії, що займаються страхуванням сільськогосподарських ризиків, пропонують своїм клієнтам програми страхового захисту, які за багатьма параметрами не влаштовують страхувальників. Основну проблему складає висока вартість страхових послуг. Лише за умови реальної державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції можна досягти рівноваги між попитом і пропозицією на страховому ринку. За оцінками провідних експертів, без субсидювання лише 3-5% сільгоспвиробників матиме можливість застрахуватися, тоді як при наявності субсидій ця частка може зрости до 30-40%, а при реалізації найбільш оптимістичного сценарію – до 70% українських аграріїв одержать якісний страховий захист [1].

В Україні були спроби запровадити обов'язкове страхування сільгоспкультур та тварин. Так, Постановою КМУ №1000 від 11.06.2002 року було введено обов'язкове страхування сільгоспкультур по програмі мультиризикового страхування у рослинництві. При цьому Постановою Кабміну №590 від 23.04.03 року затверджено порядок і правила проведення обов'язкового страхування тварин. Згідно з цією Постановою стра-

хуванню підлягають племінні тварини: велика рогата худоба, свині, вівці, кози, коні. Проте не було запроваджено належного адміністрування цих Постанов з боку держави і тому страхування не стало поширеним. Тому на сьогоднішній день можна сказати, що в Україні обов'язкового страхування аграрних ризиків майже немає.

З 2005 року розпочато черговий етап створення законодавчої бази. Прийнято Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України" від 24.06.2004 року, №1877-IV, який вступив в дію з 1 січня 2005 року [8]. Він передбачає обов'язкове страхування лише у випадку використання бюджетних коштів. Зокрема, розділ III "Державне регулювання ринку страхування сільськогосподарської продукції (капітальних активів) та фонд аграрних страхових субсидій" передбачає обов'язковість попереднього страхування ризиків загибелі (втрати) сільськогосподарської продукції (її частини) та капітальних активів особами, які продають на організованому аграрному ринку будь-який вид товарного деривативу, базовим активом якого є сільськогосподарська продукція, отримують бюджетну дотацію або субсидію, пов'язану з виробництвом сільськогосподарської продукції або здешевленням її ціни, отримують банківський кредит (позику) на цілі виробництва сільськогосподарської продукції або придбання капітальних активів, якщо проценти за таким кредитом (позику) частково або повністю здешевлюються (відшкодовуються) за рахунок бюджету, отримують бюджетний кредит (позику) або банківський кредит (позику) під гарантію держави чи органу місцевого самоврядування на цілі виробництва сільськогосподарської продукції або придбання капітальних активів (стаття 10).

В законі було запроваджено створення Фонду аграрних страхових субсидій (ФАСС) України – державною спеціалізованою установи, яка створилась для надання страхових субсидій виробникам сільськогосподарської продукції. Через даний фонд згідно із Законом [8] повинні здійснюватися виплати страхових субсидій в розмірі 50% від вартості страхових премій, фактично сплачених учасниками аграрного ринку, а також страхових субсидій в розмірі 50% страхової франшизи при настанні страхового випадку.

Проте, в Україні вже давно стало правилом, коли виконавчі органи влади не виконують норм, передбачених законодавчими актами. Це в певній мірі стосується і норм викладених у вищезазваному законі. Зокрема, Фонд аграрних страхових субсидій (ФАСС) України так і не був створений, на сьогоднішній день цей фонд не працює.

Незважаючи на відсутність такого фонду держава підтримує вітчимого сільгоспвиробника. Вона компенсувала виробникам частину страхової премії, яку необхідно заплатити за договором страхування. Розмір компенсації встановлюють на рівні 50% вартості страхових премій,

які сплатив страхувальник, що не перевищує 5% суми застрахованого ризику, розрахованого, виходячи з розміру мінімальної закупівельної ціни продукції на окремий об'єкт державного цінового регулювання. Тобто фактично розмір компенсації не може перевищувати 2,5% вартості страхової премії.

Для одержання субсидії виробник повинен укласти договір страхування й подати пакет документів у районне управління агропромислового розвитку. Законодавче (Законом України «Про державну підтримку сільського Господарства України») встановлено, що субсидування застосовується до договорів страхування комбінованого та індексного страхування культур. Перелік культур і ризиків визначений законодавчо. Крім того, щороку Міністерство аграрної політики розробляє постанову, в якій встановлюються умови субсидованого аграрного страхування на відповідний рік. Страхування тварин в Україні не субсидується. Але на практиці агровиробники цю компенсацію одержували лише згодом, а на початковому етапі стовідсотково сплачували за страховку. Це змушувало багатьох аграрників не здійснювати агрострахування і як наслідок вони залишалися і без державних компенсаційних виплат, і без страхового захисту. В результаті застосування цієї норми в 2005 році з державного бюджету України було виділено близько 5,8 млн. грн., в 2006 – 10 млн. грн., в 2007 році – 50 млн. грн., але фактично використано тільки 47,8 млн. грн. На 2008 рік бюджетом було заплановано 200 млн. грн., але виділено лише 60 млн. грн. Але на 2009 рік через фінансову кризу бюджетом України взагалі не була передбачена державна підтримка агрострахування [10]

У 2008 році було укладено 1637 договорів (договорів комплексного страхування – 1490, а індексного – 147) і застраховано 1171,6 тис. га посівів, що майже на 50% менш ніж в 2007 році. Найбільш популярними у страхування сільськогосподарських культур були пшениця, застрахована площа якої склала 592,3 тис. га, рапс – 181,8 тис. га, кукурудза – 137,8 тис. га, ячмінь – 82 тис. га і цукровий буряк – 61,1 тис. га [10].

Страхові тарифи із страхування сільськогосподарських ризиків при державній підтримці в 2008 році коливались від 0,5% до 11,5%, але середній склав 4,8%, що більше, ніж у 2007 році (4,5%). Обсяг страхових платежів склав 155,4 млн. грн., що на 33% більше, ніж у 2007 році [10].

Світова практика показує, що основна мета державної підтримки страхування врожаю сільськогосподарських культур – захист майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників від можливого збитку, пов'язаного з дією природно - кліматичних факторів ризику. Однак економічна доцільність такого страхування виникає в тому випадку, коли агровиробник відчуває її безпосередньо на собі. За розрахунками Ліги страхо-

вих організацій України (ЛСОУ) для стимулювання страхування аграрних підприємств щорічна потреба в компенсаціях внесків сільгоспвиробникам повинна становити близько 500 млн. грн. [9].

Основною перешкодою на шляху розвитку агрострахування є сама держава, яка продовжує практику відшкодування збитків аграріям, які постраждали від стихій за рахунок бюджетних коштів, зокрема з резервного фонду. Адже, сподіваючись на такі виплати, сільгоспвиробники втрачають стимули до застосування прогресивних технологій і, не бажають страхувати сільськогосподарські культури. Відповідно і страховики, враховуючи таке ставлення до страхування з боку аграріїв, втрачають інтерес до аграрного сектору.

За підрахунками спеціалістів система агрострахування щороку здатна акумулювати в собі близько 3,5 млрд. грн. Це фактично дорівнює видаткам з резервного фонду. Така сума коштів дозволила б покрити збитки сільгоспвиробників на рівні 60-70%. У той час, як суми видатків з резервного фонду рідко перевищують 10-20% втрат, які зазнають суб'єкти господарювання. При сплаті страхових премій у розмірі 155 млн. грн. можливий обсяг відповідальності страховика складатиме 2,2 млрд. грн. [1]. Таким чином, створення системи агрострахування дало б змогу аграріям мінімізувати втрати і гарантувати відшкодування, а державі зекономити бюджетні кошти на розвиток економіки аграрного сектору.

Надання державної підтримки страхуванню сільськогосподарського виробництва та доходів сільськогосподарських виробників є цілком обґрунтованим з огляду на такі чинники:

- страхування покликане запобігти різким коливанням доходу сільськогосподарських виробників. Оскільки процес сільськогосподарського виробництва значною мірою пов'язаний з природними ризиками, то доходи виробників аграрного сектору можуть зазнавати різких коливань, що негативно відображається на розвитку бізнесу та соціальному становищі сільського населення. Міжнародний досвід засвідчує, що державна підтримка страхування сільськогосподарського виробництва, яка переважно надається у формі компенсації частини страхових платежів, є більш ефективною формою стабілізації доходів сільськогосподарських виробників, ніж державна фінансова допомога, що надається їм у вигляді дотацій, заліків, списань боргу, відстрочок платежів та прямих грошових компенсацій;

- страхування покращує доступ сільськогосподарських виробників до кредитних ресурсів. Цей чинник є чи не найвагомим у сучасних умовах України, де сільськогосподарські виробники мають обмежений доступ до кредитних ресурсів через відсутність кредитної історії, відсутність ліквідної застави та інші чинники;

- розвиток страхування сільськогосподарсько-

го виробництва матиме позитивні соціальні наслідки. Коли сільськогосподарських виробників знає, що в разі часткової чи повної втрати врожаю він може розраховувати на достойну компенсацію понесених збитків, він з упевненістю продовжуватиме займатися сільськогосподарським бізнесом. Це сприятиме збереженню робочих місць, зниженню міграції сільського населення в міста та покращенню соціальної структури суспільства.

Як визначає М.Я. Дем'яненко, основною проблемою аграрного страхування на даному етапі його становлення є відсутність концептуального бачення розвитку цього сегмента аграрного ринку. Тому розробка такої концепції розвитку страхування сільськогосподарських ризиків є першочерговим завданням. Паралельно з розробкою концепції повинно здійснюватись: удосконалення нормативно-правових актів щодо страхування, які б забезпечували, насамперед, прозорість субсидування страхових премій та реальне відшкодування, завданих стихійними лихами збитків [3].

В Україні ринок страхових послуг у сільському господарстві досить молодий на відміну від розвинутих країн. Агрострахуванням на даний момент охоплено лише 3-5% посівів сільськогосподарських культур [4]. При цьому ми навіть не маємо точних даних. Агрострахування нині входить до майнового страхування, і реальна статистика з'явиться лише тоді, коли на цей стратегічно важливий для України вид страхування видаватиметься окрема ліцензія і збиратиметься відповідна звітність. Тому ми не маємо в своєму розпорядженні достатньої кількості даних для актуарних розрахунків, за допомогою яких можна визначити вартість страхової послуги і частку участі кожного страхувальника в створенні спільного страхового фонду. Для актуарних розрахунків потрібний потужний депозитарій надійних даних, фахівці, моніторинг страхування аграрних ризиків для постійного оновлення баз даних, що також є проблемою для України.

Однією з таких причин, яка стосується не лише аграрного сектору, є малорозвиненість страхового бізнесу. Віддаленість страхових послуг від страхувальників (не всі аграрні регіони мають страхові компанії, які б надавали відповідні послуги), відсутність розгалуженої мережі у більшості страхових компаній, необхідність розробки великої кількості нових страхових продуктів (через чисельність сільськогосподарських культур, кожна з яких має свою специфіку, особливості вирощування залежно від регіону), проблеми з надійним перестрахуванням ризиків через їх системність створюють бар'єри на шляху розвитку агрострахування. Внаслідок інформація про умови та порядок страхування є неповною та важкодоступною, перелік ризиків, від яких страхують наявні на ринку страхові компанії, часто не міс-

тять саме тих ризиків, які найбільше турбують страховальників.

Стримуючим фактором для запровадження повномасштабного страхування, незважаючи на прийняття урядовими структурами вагомих директивних документів, для більшості сільськогосподарських виробників є складний фінансовий стан і відсутність реальної державної підтримки сільськогосподарського страхування [5]. Це пов'язано з тим, що Україна ніяк не вибере модель агрострахування, яку можна було б адаптувати до сучасних умов функціонування вітчизняних аграріїв.

Теоретично можливими є три варіанти розвитку системи агрострахування. Перший варіант – держава сама займається страхуванням сільськогосподарської продукції, відповідає за всі аграрні ризики і несе великі матеріальні витрати, пов'язані як безпосередньо зі страхуванням, так і зі створенням відповідної інфраструктури. Другий варіант – приватний сектор приймає на себе усі ризики без державної підтримки. Але в цьому разі дороге страхування для аграріїв залишить їх без страхового захисту. І третій варіант – партнерські відносини між державою і приватним сектором.

Більшість вітчизняних спеціалістів прихильні до третього варіанту створення систему захисту інтересів сільськогосподарських виробників і страхових компаній при активній участі держави. Вони вказують на необхідність співпраці страховиків, громадських організацій страхових компаній, професійних організацій сільгоспвиробників і держави. У партнерських відносинах державі відводиться роль адміністратора, який би займався створенням законодавчої бази для розвитку агрострахування, регулюванням діяльності страхових компаній та забезпеченням максимально ефективного використання агрострахування як інструменту реалізації аграрної політики України. Надавати страхові послуги аграріям і гарантувати якість цих послуг повинен приватний сектор.

Нині в Україні обговорюються шляхи подальшого удосконалення системи агрострахування, у тому числі й створення різноманітних елементів інфраструктури цієї системи. Вони покликані зробити її більш прозорою та технічно досконалою. Розглядаються й механізми участі сільгоспвиробників у прийнятті рішень щодо субсидованих програм і підходів до розв'язання різноманітних проблем, які торкаються їхніх інтересів та прав споживачів страхових послуг.

Нещодавно в Україні розпочав діяти проект розвитку агрострахування, який здійснюється Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) за

фінансової підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку (CIDA). Працюючи у тісному співробітництві з ключовими міністерствами, відомствами та приватними структурами, проект буде сприяти удосконаленню нормативної бази, яка регулює агрострахування, та посиленню здатності страхових компаній надавати якісний страховий захист сільськогосподарським товаровиробникам. Проект пропонує товаровиробникам, які зацікавлені в тому, щоб їх інтереси були враховані, при розробці стратегії розвитку агрострахування, об'єднати зусилля у розв'язанні цих важливих завдань, щоб страхування стало надійним інструментом управління ризиками у сільському господарстві й допомогло стабілізувати доходи аграріїв. Проблемність ситуації знайшла порозуміння на державному рівні, що відбилося у прийнятті цілої низки документів, які вказують на необхідність системного підходу до розв'язання проблем агрострахування, а саме – створення та реалізації концепції розвитку агрострахування.

Висновки. Сучасне ефективне сільськогосподарське виробництво є високотехнічним і залежить від практики управління підприємством, яку застосовує кожен окремий товаровиробник, від кон'юнктури на міжнародних товарних ринках, а також від змін у попиті споживачів та питань безпеки харчових продуктів. Як наслідок, страхування сільськогосподарських ризиків, хоч, на перший погляд, видається досить простою концепцією, також стає спеціалізованою і технічно складною сферою. Такі його аспекти, як умови андеррайтингу, методи врегулювання збитків, параметри дизайну програм та розвиток людських ресурсів, часто вимагають унікальних рішень, досвіду, які непросто адаптувати, запозичивши з інших ринків страхування. У країнах, в яких сільське господарство розвивається, галузь страхування сільськогосподарських ризиків часто також перебуває на різних етапах розвитку. Міжнародні знання та досвід сконцентровані у відносно нечисленному колі осіб, тому, аби зробити агрострахування життєздатним у довгостроковій перспективі, необхідно розвивати власні мережі фахівців. Отже, щоб бути ефективними, економіки, де сільське господарство розвивається, мають створити такі системи страхування сільськогосподарських ризиків, які сприятимуть розвитку місцевих знань та досвіду у прозорому середовищі партнерства між державним і приватним сектором, що сприятиме взаємному обміну знаннями всіх зацікавлених сторін.

Список використаної літератури:

1. Герасименко Н., Агрострахування – шлях до партнерства / Н. Герасименко, М. Зарицка // УкраїнаБізнесРевю. – 22.07.2010. – №36-37.
2. Гудзь О. Страхування агроризиків та напрями розвитку агрострахування в Україні / О. Гудзь // Економіка АПК. – 2006. – №8. – С. 72-76.

3. Дем'яненко М.Я. Фінансові проблеми формування та розвитку аграрного ринку. Доповідь на Дев'ятих річних зборах Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 26-27 квітня 2007 р. – Київ. – 2007 / [Електронний ресурс] Бухгалтерський портал Облік і фінанси АПК. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/470/35/>
4. Ключ С. Добровільне страхування врожаю сільськогосподарських культур на основі індексу врожайності / С. Ключ // Економіка АПК. – 2008. – №9. – С. 55-59.
5. Криворучко А.В. Розвиток страхового ринку в сільському господарстві / А.В. Криворучко // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 66-70.
6. Пластун В.Л. Страхування ризиків сільськогосподарських підприємств / В.Л. Пластун // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Економіка і менеджмент". – 2008. – 12/1 (33). – С. 58-62.
7. Про страхування. Закон України від 7 березня 1996 р. №85/96-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №18.
8. Про державну підтримку сільського господарства України. Закон України від 24.06.2004, 1877-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua
9. Свістунов О. Роль страхування в управлінні ризиками сільського господарства в Україні та напрямки підвищення його ефективності / О. Свістунов // Економіка України. – 2006. – №1. – С. 66-71.
10. Труфанова Е. Агрострахование в Украине: итоги 2008 года [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/08/12/76>

В статтє исследовано состояние страхования сельскохозяйственных рисков в Украине, выявлено основные причины задержки его развития. Обосновано необходимость системного подхода к решению проблем агрострахования.

The author analyzes the state of agricultural insurance in Ukraine. The principal reasons for the retardation of its development are considered. The author also justifies the need for systematic approach towards solving the problems of agricultural insurance.

Рецензент: 30.03.2012 р.

Дата надходження до редакції: 30.03.2012 р.

УДК 658.14.17 (045)

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

І. В. Мошенець, ст.викл., Сумський національний аграрний університет

Автором у даній статті визначено сутність і зміст фінансового менеджменту. Розглянуто роль і функції фінансового менеджменту на аграрному підприємстві. Сформульовано набір показників - фінансових коефіцієнтів, які використовуються для оцінки діяльності фінансових менеджерів і враховуються ними при прийнятті управлінських рішень.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин невідкладного вирішення потребують проблеми в галузі сільського господарства з питань підвищення ефективності виробництва та конкурентоздатності продукції вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників. Таким чином, на сьогодні відчувається нагальна потреба покращення фінансового менеджменту сільськогосподарських підприємств.

Нестійкий фінансовий стан сільськогосподарських підприємств є причиною їх неплатоспроможності, погіршення фінансових показників, що призводить до незапланованих втрат, неможливості досягнення необхідного фінансового результату. Вчасно проведена економічна оцінка фінансового менеджменту сільськогосподарських підприємств є передумовою запобігання негативних фінансових явищ у виробничій діяльності сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання, щодо оцінки фінансового менеджменту підприємств досліджуються у роботах видатних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Теоретичні та методичні розробки знайшли відображення у працях таких вітчизняних вчених: М. Андрющенко, О. Барановського, І. Бланка, Ф. Бутинця, В. Валуєва, А. Герасимовича, С. Дем'яненка, Ю. Єлістратова, О. Крайника, З. Клепикова, А. Поддєрьогіна, Л. Ремньова, П. Саблука, В. Сопка, В. Шевчука, та інших; а також зарубіжних вчених: С. Глазьєва, С. Улінової, Я. Соколова, Дж. Фостера, Е. Хендрик-сена, Ч. Хорнгрена та інших.

Відаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем оцінки фінансового менеджменту підприємств, слід зазначити, що існує потреба в їх подальшому дослідженні, поглибленні теоретичних засад фінансового менеджменту сільськогосподарських під-